

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij enkele fracties de behoefte de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen over zijn brief d.d. 22 november 2018 inzake Geannoteerde agenda OVSE Ministeriële Raad 6 en 7 december 2018.

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

De griffier van de commissie,
Van Toor

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda. Zij hebben de volgende vragen hierover.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de bijeenkomst van Ministers van Buitenlandse Zaken van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), die op 6 en 7 december aanstaande in Milaan zal plaatsvinden.

De leden van de GroenLinksfractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de OVSE Ministeriële Raad, die plaatsvindt op 6 en 7 december a.s. Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen hierover.

Inleiding

De leden van de VVD-fractie zijn bezorgd over de afwezigheid van consensus in de OVSE en de acties van Rusland die het handelen van de OVSE beperken. Is er zicht op een oplossing voor deze impasse? Als dit niet het geval is; wat zijn mogelijke vervolgstappen om de impasse te passeren?

De leden van de D66-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat de voorzichtige vooruitgang die in 2017 werd geboekt in het vredesproces in Moldavië dit jaar een vervolg heeft gekregen met kleine, praktische stappen, die bijdragen aan verbetering in de dagelijkse omgang tussen de partijen in het conflict. De leden maken zich echter nog steeds zorgen over Transnistrië. Klopt het dat Rusland het aantal militairen daar heeft vergroot en de plaatselijke landingsbaan heeft gemoderniseerd? Klopt het dat Rusland actief uitdraagt dat haar soldaten daar slechts «vredeshandhavers» zijn? Klopt het dat Rusland gecombineerde oefeningen doet met de Transnistrische veiligheids- en opsporingsdiensten? Hoe duidt de regering deze Russische acties en welke consequenties worden hieraan verbonden in Europees verband?

De leden van de fractie van GroenLinks vinden het zorgelijk dat de verhoudingen binnen de OVSE gespannen blijven en dat er op veel terreinen geen vooruitgang wordt geboekt. Zij vragen zich af welke andere landen naast Rusland steeds meer de consensus besluitvorming blokkeren bij dossiers als de crisis in Oekraïne? Wat betreft de positieve ontwikkelingen in Moldavië vragen diezelfde leden zich af welke rol de OVSE krijgt in de monitoring van komende verkiezingen en vragen zij zich af of er mogelijk blijvende monitoring van het parlementaire proces erna nodig is, om te bezien of verbeteringen in lijn met het EU-Moldavië associatieakkoord nageleefd worden?

De leden van de fractie van GroenLinks verwelkomen de inzet van Nederland om tot besluiten te komen of verklaringen aan te nemen in alle drie de dimensies van de OVSE. Zij vragen de Minister een inschatting van de haalbaarheid hiervan te geven. Kan de Minister tevens aangeven welke onderwerpen Nederland coördineert binnen de EU en wat gebruikelijk is via het chef-de-file systeem?

De OVSE

De leden van de VVD-fractie vragen zich af welke belemmeringen er nu in de onderhandelingen aangaande rechtspersoonlijkheid voor de OVSE zijn. Hoe belangrijk is de rechtspersoonlijkheid voor Nederland? Kan de

Minister bevestigen dat de wenselijkheid van rechtspersoonlijkheid er niet toe leidt dat Nederland concessies doet op andere terreinen?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn positief over de inzet van Nederland voor internationale rechtspersoonlijkheid voor de OVSE in de vorm van een multilateraal verdrag dat geldt voor alle OVSE-lidstaten. Zij vragen zich af hoever de discussie over een juridische oplossing is en met welke landen hierover een coalitie te sluiten valt?

De Special Monitoring Mission in Oekraïne

De leden van de VVD-fractie vragen zich verder af of de uitoefening van het toezicht op het Akkoord van Minsk door de OVSE Special Monitoring Mission (SMM) belemmeringen ondervindt door de recente ontwikkelingen in de Straat van Kertsj.

De leden van de VVD-fractie vragen zich voorts af welke trendontwikkelingen de SMM heeft waargenomen. Zijn de schendingen toegenomen, zowel kwantitatief als in de aard van de schendingen?

De leden van de D66-fractie maken zich zorgen om de Russische spionage bij de OVSE-missie in Oekraïne. Zij hechten veel waarde aan de OVSE-missie die in Oekraïne toeziet op naleving van de Minsk-akkoorden en zijn bezorgd over iedere inbreuk op de veiligheid. Er zou interne en geheime OVSE-informatie zijn aangetroffen in bezit van een agent van de Russische veiligheidsdienst, waaronder e-mails van een OVSE-missieleider, maar ook Russischtalige dossiers over missieleiden met daarin persoonlijke informatie.¹ Deelt de regering de mening dat vermeende inbreuken een potentieel risico voor het personeel met zich mee kunnen brengen, hetgeen afbreuk doet aan hun privacy en veiligheid en de effectiviteit van de missie als geheel? Welke consequenties moeten volgens de regering aan deze waarnemingen verbonden worden?

De leden staan tevens stil bij het bericht dat in Oost-Oekraïne een Amerikaanse OVSE-waarnemer is omgekomen, toen zijn auto op een landmijn reed.² Op welke wijze wordt de veiligheid van de OVSE-waarnemers op deze missie bevorderd? Klopt het dat de waarnemers nog steeds op veel plekken niet kunnen komen vanwege Russische bemoeienis? Zo ja, welke consequenties moeten volgens de regering aan deze belemmeringen worden verbonden?

De leden hebben kennisgenomen van het bericht dat de missie 77 beperkingen heeft ondervonden, waaronder 54 gevallen in gebieden die niet door de overheid worden gecontroleerd, waarvan velen in gebieden dichtbij de grens met de Russische Federatie.³ Kan de Minister een schatting geven van de Russische militaire kracht in Oost-Oekraïne? Is de Minister van mening dat er, gelet op het aantal doden dat is gevallen⁴, gesproken moet worden van een oorlog?

De leden lezen in de geannoteerde agenda dat het mandaat van de waarnemingsmissie in Oekraïne op 31 maart 2019 afloopt. Kan de Minister aangeven of deze missie opnieuw verlengd gaat worden en zo ja, wat wordt de Nederlandse bijdrage?

Wat betreft de Special Monitoring Mission in Oekraïne vragen de leden van de fractie van GroenLinks zich af of de Minister verwacht dat het mandaat, dat loopt tot 21 maart 2019, wordt verlengd. Tevens vragen genoemde leden zich af of de SSM voldoende is uitgerust om haar

¹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/07/17/russische-spionage-bij-ovse-missie-in-oekraïne-a1610373>.

² <https://nos.nl/artikel/2169768-ovse-waarnemer-omgekomen-in-oost-oekraïne.html>.

³ <https://www.unian.info/war/10346148-osce-confirms-216-civilian-casualties-in-donbas-since-year-start.html>.

⁴ <https://www.nd.nl/nieuws/buitenland/dodelijk-stil-over-oost-oekraïne.3154423.lynx>.

belangrijke taken in geheel Oost-Oekraïne te vervullen en of de veiligheid van OVSE-medewerkers voldoende is gewaarborgd. Indien dit niet zo is, is Nederland dan bereid zich met gelijkgezinden in te zetten voor uitbreiding van het aantal personen binnen de SSM?

Zij vragen zich ook af of Nederland – gezien de ambitie om tot een verklaring over de situatie in Oekraïne te komen – voornemens is de hernieuwde Russische agressie bij de zee van Azov te bespreken. De leden vragen zich af hoe deze militaire agressie zich tot het hebben van Rusland als gesprekspartner in de OVSE verhoudt en hoe hiermee wordt omgegaan in de komende OVSE-Raad. Genoemde leden vragen zich af hoe deze gebeurtenis de kans dat er een gezamenlijke verklaring over Oekraïne komt beïnvloedt. Tevens constateren de leden dat de Minsk-akkoorden nog steeds frequent worden geschonde en vragen zich af of Nederland dit ook wil bespreken.

Eerste dimensie (politiek-militair)

Structured Dialogue

Wat betreft de eerste dimensie (politiek-militair) hebben de leden van de GroenLinks-fractie de volgende vragen. Zij horen graag wat concrete resultaten zijn van de wapenbeheersing besprekingen met Rusland en of de Minister van mening is dat er voldoende gemeenschappelijke ruimte bestaat met Rusland om hierover afspraken te maken. Daarbij vragen zij zich af of er ook ruimte is voor het overbrengen van kritiek. Tevens vragen zij zich af of er vooruitgang geboekt is wat betreft risicobeperking en vertrouwenwekkende maatregelen. Zij vragen de Minister welke bredere agenda over de Structured Dialogue een eventuele meerderheid voor ogen heeft. Tot slot vragen genoemde leden zich af welke voorstellen voor modernisering van het Weens Document Nederland wil bepleiten en welke steun daarvoor is. Welke bezwaren verwacht het kabinet van Rusland hierbij?

Cybersecurity

De leden van de D66-fractie menen dat de voortgang op het gebied van cybersecurity momenteel stilligt nadat de OVSE hier jarenlang juist een pionierende rol in had. Zij stellen dat met name Rusland de voortgang op de dit dossier bemoeilijkt, maar ook engagement toont zoals de leden lezen in de geannoteerde agenda. Klopt het dat de stilstand op dit dossier met name aan Rusland te wijten is? Zo ja, op welke wijze gebeurt dit? Op welke wijze worden alsnog vorderingen gemaakt? Op welke wijze toont Rusland wel het genoemde engagement en hoe wordt dit benut? Neemt de Minister zich voor een voortrekkersrol te nemen op het Cybersecurity dossier?

De leden van de fractie van GroenLinks merken met instemming op dat op het gebied van cybersecurity voor Nederland in de OVSE prioriteit ligt. Daarbij vragen deze leden zich af hoe de recente hack op de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens (OPCW) de daadkracht van de uitvoering van deze maatregelen beïnvloedt en of de positie van Nederland ten opzichte van vorig jaar verandert en hoe. Zij vragen zich tevens af hoe de inzet van Rusland bij de uitvoering van vertrouwenwekkende maatregelen zich verhoudt tot de recente hackpoging en of Nederland het nog opportuun acht met Rusland hierop samen te werken. In hoeverre kan de uitvoering van een deel van de vertrouwenwekkende maatregelen, zoals het uitwisselen van informatie over nationale cybersecurityactiviteiten en het faciliteren van discussies tussen nationale cybersecurity experts, de cyberveiligheid van Nederland en bondgenoten

schaden? Tot slot vragen de leden zich af of de Minister de kans groot acht dat er net zoals vorig jaar weer een verklaring op dit onderwerp tot stand komt.

Tweede dimensie (economie en milieu)

De leden van de fractie van GroenLinks vragen zich af of de Minister kan verhelderen waarom Rusland vindt dat er meer aandacht en geld naar de tweede dimensie moet gaan en of dat naar de mening van de Minister ten koste gaat van inzet op andere terreinen. Deze leden verwelkomen het voorstel van Frankrijk over grensoverschrijdende milieumisdrijven en vragen zich af wat de inzet van Nederland hierop is.

Derde dimensie (democratisering en mensenrechten)

De leden van de D66-fractie maken zich grote zorgen over de ontwikkelingen op het gebied van persvrijheid en veiligheid voor journalisten in het OVSE-gebied. De leden hebben met ontsteltenis kennisgenomen van de dood van de journaliste Galizia in Malta, de dood van de onderzoeks-journalist Kuciak in Slowakije en de bredere neerwaartse trend op het gebied van persvrijheid in het OVSE-gebied. Welke instrumenten zijn er binnen de OVSE voor handen om deze trend te keren?

De leden van de fractie van GroenLinks verwelkomen de inzet van Nederland op het gebied van de bescherming van journalisten, vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en de positie van vrouwen. Kan de Minister toelichten hoe in dit kader aandacht wordt gevraagd voor de verslechterde situatie van bijvoorbeeld de persvrijheid in Hongarije? Kan de Minister toelichten of en welke projectondersteuningsmogelijkheden er vanuit de OVSE zijn voor EU-lidstaten waar de rechtsstaat en persvrijheid en onder druk staan?

Overig(e)

De leden van de VVD-fractie vragen of de Minister het onderwerp van regulering en praktische bescherming tegen drones en killer robots ook in de OVSE op de agenda wil zetten en of hij bereid is in de uitwerking daarvan een leidende rol te nemen.

De leden van de VVD-fractie vragen zich af of het uitblijven van een Russische reactie omtrent het inzetten van het Moskou Mechanisme voor het beschermen van LGBTI belangen in Tsjetsjenië een belemmering vormt voor het inzetten van het Moskou Mechanisme. Als dit het geval is, hoe kan de praktische rechtsbescherming van de LGBTI's in Tsjetsjenië dan wel gewaarborgd worden?

De leden van de D66-fractie hebben met ontzetting kennisgenomen van de aanwezigheid van de Russische president Poetin op de bruiloft van de Oostenrijkse Minister Karin Kneissel van Buitenlandse Zaken.⁵ Dit terwijl de Russen tientallen jaren Oostenrijk bespioneerden.⁶ Hoe duidt de Minister deze gang van zaken? Is de Oostenrijkse regering zich bewust van deze Russische dreiging?

⁵ <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/08/16/poetin-luistert-huwelijk-van-oostenrijkse-minister-op-a1613303>.

⁶ <https://www.telegraaf.nl/nieuws/2780729/oostenrijkse-officier-spioneerde-voor-russen>.